
"Bu altı dehşetli hastalığın ilâcını da, bir tıp fakültesi hükmünde, hayat-ı içtimaiyemize, eczahane-i Kurâniyeden ders aldığım altı kelime..." Altı Hastalık ve İlacı Olan Altı Kelimeyi Nasıl Eşleştireceğiz?

"Birincisi: Ye'sin, ümitsizliğin içimizde hayat bulup dirilmesi."

"İkincisi: Sıdkın hayat-ı içtimaiye-i siyasiyede ölmesi."

"Üçüncüsü: Adâvete muhabbet."

"Dördüncüsü: Ehl-i imanı birbirine bağlayan nuranî rabitaları bilmemek."

"Beşincisi: Çeşit çeşit sarî hastalıklar gibi intişar eden istibdat."

"Altıncısı: Menfaat-i şahsiyesine himmeti hasretmek."

"Bu altı dehşetli hastalığın ilâcını da, bir tıp fakültesi hükmünde, hayat-ı içtimaiyemize, eczahane-i Kur'âniye'den ders aldığım "altı kelime" ile beyan ediyorum. Mualecenin esasları onları biliyorum."(1)

"BİRİNCİ KELİME: "El-emel." Yani, rahmet-i İlâhiyeye kuvvetli ümit beslemek."

Bu bahiste ümitsizlik hastalığının siyasi ve içtimai tahilleri ve ona uygun reçeteleri izah ediliyor.

"İKİNCİ KELİME: Ki, müddet-i hayatımda tecrübelerimle fikrimde tevellüd eden şudur: "Rahmet-i İlâhiyeden ümidinizi kesmeyiniz." (Zümer Sûresi, 39:53)"

"Bir şey bütünüyle elde edilmezse, tamâmen de terk edilmez."

Bu kelimedede ise ümitsizlik hastalığını ateşleyen ve tetikleyen doğruluk ve güvenin toplumsal hayattan çıkması ve bunun bir daha kazanılmasının imkansız olduğu fikrinin ümitsiz bir şekilde yayılması ve hastalık haline gelmesidir. Bu emniyetsizlik ve güvensizlik hastalığının tedavisi ancak ayet ve hadislerin teşviki ile ahlakın yeniden tesis edilmesi ile mümkündür. Bu manaya işaret eden bir ayet ve bir darb-ı mesel misal olarak gösteriliyor.

"ÜÇÜNCÜ KELİME: Ki, bütün hayatımdaki tahkikatımla ve hayat-ı içtimaiyenin çalkamasıyla, hülâsa ve zübdesi bana kat'î bildirmiş ki: Sıdk,

İslâmiyet'in üssü'l-esasıdır ve ulvî seciyelerinin rabıtasıdır ve hissiyat-ı ulviyesinin mizacıdır. Öyleyse, hayat-ı içtimaiyemizin esası olan sıdkı, doğruluğu içimizde ihya edip onunla mânevî hastalıklarımızı tedâvi etmeliyiz."

Bu üçüncü kelimedede ikinci hatsalık olan güvensizlik ve yalanın siyasi ve toplum hayatından çıkarılması için öngörülen bir reçetedir. Yani doğruluk ve güven siyasi ve toplum hayatına hakim olmaz ise İslam Âlemi kendine gelemmez, demektir.

"DÖRDÜNCÜ KELİME: Bütün hayatımda, hayat-ı içtimaiye-i beşeriyeden kat'î bildiğim ve tahkikatların bana verdiği netice şudur ki:"

"Muhabbete en lâyük şey muhabbettir; ve husumete en lâyük sıfat husumettir. Yani, hayat-ı içtimaiye-i beşeriyeyi temin eden ve saadete sevk eden muhabbet ve sevmek sıfatı, en ziyade sevilmeye ve muhabbete lâyuktur. Ve hayat-ı içtimaiye-i beşeriyeyi zîr ü zeber eden düşmanlık ve adâvet, herşeyden ziyade nefrete ve adâvete ve ondan çekilmeye müstahak ve çirkin ve muzır bir sıfattır..."

Dördüncü kelime olan muhabbet üçüncü hastalık olan düşmanlık ve kin hastalığının reçetesidir.

"BEŞİNCİ KELİME: Meşveret-i şer'iyeden aldığım ders budur: Şu zamanda bir adamın bir günahı, bir kalmıyor. Bazan büyür, sirayet eder, yüz olur. Birtek hasene bazan bir kalmıyor. Belki bazan binler dereceye terakki ediyor. Bunun sırr-ı hikmeti şudur:"

"Hürriyet-i şer'ie ile meşveret-i meşrua, hakikî milliyetimizin hâkimiyetini gösterdi. Hakikî milliyetimizin esası, ruhu ise İslâmiyettir. Ve Hilâfet-i Osmaniye ve Türk Ordusunun o milliyete bayraktarlığı itibarıyla, o İslâmiyet milliyetinin sadefi ve kalesi hükmünde Arap ve Türk hakikî iki kardeş, o kale-i kudsiyenin nöbetarlarıdır."

Beşinci kelime dördüncü hastalık olan ihtilaf ve ayrılıklara reçetedir. Yani İslam toplumlarını birleştiren unsurlar olan din kardeşliği, vatan ve sınıf kardeşliği İslam alemince yeterince bilinip tatbik edilmediği için İslam aleminde bir ihtilaf ve dağınıklık ortaya çıkıyor demektir.

"ALTINCI KELİME: Müslümanların hayat-ı içtimaiye-i İslâmiyedeki saadetlerinin anahtarı, meşveret-i şer'iyedir."

Altıncı kelime beş ve altıncı hastalıkların reçetesidir. Yani meşveret ve cumhuriyet fikri bizi istibdat ve bencilikten kurtarıp diğer gam ve toplumca hareket eden bir millet şekline sokabilir ki böyle olmak büyük bir güç olmak demektir. Şahsi menfaatleri peşinde koşan bir adamla, baskıcı bir rejim asla toplumu geliştirmez, aksine iyice hasta eder. Öyle ise millet için yaşayan ve cumhuriyet ve meşveretin

hakim olduğu bir topluma ve yapıya geçmemiz iktiza ediyor.

(1) bk. [Hutbe-i Şamiye](#)